CZU 351.74/.75
DOI https://doi.org/10.52388/2345-1971.2022.1.07

THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS IN THE PROCESS OF MAINTAINING AND ENSURING PUBLIC ORDER AND PUBLIC SECURITY [1)]

Ianuș ERHAN
Doctor în drept, conferențiar universitar, cercetător științific superior,
Institutul de Cercetare şi Inovare a Universității de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: *ianuserhan@yahoo.com*
https://orcid.org/0000-0003-4110-8133

Human rights are considered supreme values in any modern state with an advanced democratic regime, and their guarantee by the law enforcement forces implies both respect for them and protection.In turn, public order and security is ensured, through all the measures taken by law enforcement, to achieve, maintain and, ultimately, restore public order. The law enforcement forces represent the institutional framework of the system of public order and public security, respectively this is a determining factor in the process of protecting human rights, and from the analysis undertaken, we highlight two public authorities with competences in the field of public order and public security, namely the Police and the Inspectorate General of the Carabineers.Maintaining public order is the main mission of the Police carried out through specific activities carried out by the responsible subdivisions, and restoring public order is the main mission of the Inspectorate General of the Carabineers. As for ensuring public order, it is the secondary mission, both for the Police and for the Carabineers and it can be carried out independently or through mutual support.The approach based on human rights must be the basis of all the activities of maintaining and ensuring public order, which requires to be unconditionally respected at all levels of activity and by all employees of the mentioned authorities, being, at the same time, incorporated in the regulations that determine these processes.

Keywords: *respecting and protecting human rights, law and order, law enforcement, public order and public security, maintaining and ensuring public order and public security.*

PROTECȚIA DREPTURILOR OMULUI ÎN CADRUL MENȚINERII ȘI ASIGURĂRII ORDINII ȘI SECURITĂȚII PUBLICE

Drepturile omului sunt considerate valori supreme în orice stat modern cu un regim democratic avansat, iar garantarea lor de către forțele de ordine, presupune atât respectarea, cât şi protecția acestora.La rândul său, ordinea şi securitatea publică se asigură, prin totalitatea măsurilor luate de forţele de ordine, pentru realizarea, menținerea şi, în ultimă instanță, restabilirea ordinii publice. Forțele de ordine reprezintă cadrul instituțional al sistemului de ordine şi securitate publică, respectiv acesta este unul determinant în procesul de protecție a drepturilor omului, iar din analiza întreprinsă evidențiem două autorități publice cu competențe în domeniul ordinii și securității publice, și anume Poliția și Inspectoratul General de Carabinieri.Menținerea ordinii publice este misiunea principală a Poliției realizată prin activități specifice executate de subdiviziunile responsabile, iar restabilirea ordinii publice este misiunea principală a Inspectoratului General de Carabinieri. Ce ține de asigurarea ordinii publice este misiunea secundară atât pentru Poliție, cât şi pentru Carabinieri şi poate fi realizată independent sau prin sprijin reciproc.Abordarea bazată pe drepturile omului trebuie să stea la baza tuturor activităților

[1)] *Articolul este elaborat în cadrul proiectului postdoctoral „Arhitectura juridică a mecanismelor naționale de ordine și securitate publică”.*

de menţinere şi asigurare a ordinii publice, deziderat ce necesită a fi respectat necondiţionat la toate nivelurile de activitate şi de către toţi angajaţii autorităţilor menţionate.

Cuvinte-cheie: *respectarea şi protecţia drepturilor omului, ordine de drept, forţe de ordine, ordine şi securitate publică, menţinerea şi asigurarea ordinii şi securităţii publice.*

PROTECTION DES DROITS DE L'HOMME DANS LE CADRE DU MAINTIEN ET DE LA GARANTIE DE L'ORDRE ET DE LA SÉCURITÉ PUBLICS

Les droits de l’homme sont considérés comme des valeurs suprêmes dans tout État moderne doté d’un régime démocratique avancé, et leur garantie par les forces de l’ordre implique à la fois leur respect et leur protection.À leur tour, l’ordre et la sécurité publics sont assurés, à travers toutes les mesures prises par les forces de l’ordre, pour atteindre, maintenir et, finalement, rétablir l’ordre public. Les forces de l’ordre représentent le cadre institutionnel du système d’ordre et de sécurité publique, respectivement c’est un facteur déterminant dans le processus de protection des droits de l’homme, et de l’analyse entreprise, nous mettons en évidence deux autorités publiques dotées de pouvoirs dans le domaine de l’ordre et de la sécurité publique, à savoir la Police et l’Inspection générale des carabiniers.Le maintien de l’ordre public est la mission principale de la police menée à travers des activités spécifiques menées par les subdivisions responsables, et le rétablissement de l’ordre public est la mission principale de l’Inspection générale des carabiniers. Quant au maintien de l’ordre public, il s’agit de la mission secondaire, tant pour la Police que pour les Carabiniers, et elle peut être exercée de manière indépendante ou en s’appuyant mutuellement.L’approche fondée sur les droits de l’homme doit être à la base de toutes les activités de maintien et d’assurance de l’ordre public, qui exigent d’être respectées inconditionnellement à tous les niveaux d’activité et par tous les employés des autorités mentionnées, étant, en même temps, incorporées dans les réglementations qui déterminent ces processus.

Mots-clés: *respecter et protéger les droits de l’homme, la loi et l’ordre, l’application de la loi, l’ordre et la sécurité publics, maintenir et assurer l’ordre et la sécurité publics.*

ЗАЩИТА ПРАВ ЧЕЛОВЕКА В ПРОЦЕССЕ ПОДДЕРЖАНИЯ И ОБЕСПЕЧЕНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО ПОРЯДКА И ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ

Права человека считаются высшими ценностями в любом современном государстве с развитым демократическим режимом, и их гарантия правоохранительными органами подразумевает как их соблюдение, так и защиту.В свою очередь, общественный порядок и безопасность обеспечивается за счет всех мер, предпринимаемых правоохранительными органами, для достижения, поддержания и, в конечном итоге, восстановления общественного порядка. Правоохранительные силы представляют собой институциональную основу системы правопорядка и общественной безопасности, соответственно это является определяющим фактором в процессе защиты прав человека, ана основе проведенного анализа мы выделяем два органа государственной власти, обладающих полномочиями в сфере правопорядка и общественной безопасности, а именно Полицию и Генеральный инспекторат карабинеров. Поддержание общественного порядка является основной задачей Полиции, осуществляемой посредством конкретных мероприятий, проводимых ответственными подразделениями, а восстановление общественного порядка является основной задачей Генерального инспектората карабинеров. Относительно обеспечения общественного порядка, то это второстепенная задача как для полиции, так и для карабинеров, и она может выполняться самостоятельно или при взаимной поддержке.Подход, основанный на правах человека, должен лежать в основе всей деятельности по поддержаниюи обеспечению общественного порядка, что требует безусловного соблюдения на всех уровнях деятельности и всеми работниками упомянутых органов.

Ключевые слова: *соблюдение и защита прав человека, законность, правопорядок, общественный порядок и общественная безопасность, поддержание и обеспечение общественного порядка и безопасности.*

Introducere

În ultimii ani asistăm la diferite schimbări şi transformări de ordin social, politic, economic, care au determinat şi acele provocări la care este expus, în general, sistemul național de securitate, iar în particular, domeniul ordinii şi securității publice. Mai nou, conflictul militar din Ucraina, aflat în imediata proximitate, fluxul majorat de migranţi generat, dar şi incertitudinea privind soluționarea acestuia, impun revizuirea conceptelor şi politicilor în vederea asigurării unui nivel înalt al climatului de siguranță publică.

Totodată, este unanim recunoscut că, drepturile și libertățile omului sunt privilegii conferite prin lege. În temeiul acestora, titularul dreptului, adică orice persoană, poate să adopte o anumită conduită și să ceară altora să se comporte adecvat dreptului său în scopul valorificării unui interes personal, legitim și juridic protejat, în acord cu interesul general și cu normele de conviețuire.

Conform prevederilor constituționale, cetățenii beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin legea supremă și prin alte legi, iar normele de drept orientează activitatea autorităților statului spre asigurarea protecției și respectării drepturilor fiecărei persoane. Cetățeanul, de asemenea, dispune de pârghii constituționale orientate spre a-i asigura un comportament activ în raport cu autoritățile publice.

Din analiza competențelor legale, distingem Ministerul Afacerilor Interne ca fiind cea mai importantă instituție guvernamentală, care prin intermediul autorităților publice din subordine realizează tot spectrul de activități în domeniul ordinii şi securității publice.

Principalele idei ale cercetării

Este cunoscut faptul că, securitatea statului şi a tuturor cetățenilor săi, siguranța persoanei, ordinea şi liniștea publică, reprezintă valori sociale primordiale ce stau la baza existenței, organizării şi funcționării oricărui stat de drept în cadrul căruia reglementarea multiaspectuală a relaţiilor sociale, disciplină, ordine de drept reprezintă cerinţe firești ale democrației [1, p.404].

Domeniul ordinii și securității publice este privit şi tratat ca o parte a conceptului general de securitate națională. În aceste condiții, ***ordinea publică*** este o stare de drept, conținutul său fiind legat de prevederile legale, ceea ce permite realizarea şi menținerea echilibrului bazat pe consens social, apărarea şi respectarea drepturilor şi libertăților fundamentale ale cetățenilor, apărarea avutului public şi privat şi apărarea valorilor supreme în scopul promovării şi afirmării progresului social într-o societate democratică [2, p.20].

Totodată, ordinea publicăconstituie componenta „ordinii de drept” care exprimă starea de funcționare eficace a instituțiilor statului de drept, de respectare a drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, a proprietății publice și private, asigurată prin ansamblul necesar de reglementări juridice, norme comportamentale, valori sociale și instituții specifice, inclusiv pentru restabilirea echilibrelor perturbate [3].

La rândul său, ***ordinea de drept*** reprezintă starea ce presupune asigurarea prin intermediul normelor juridice a condițiilor pentru desfășurarea normală a tuturor activităților sociale şi se stabilește în relațiile sociale ca urmare a respectării stricte a legilor de către cetățeni şi de către organele de stat. În

contextul corelării ambilor termini, ordinea publică reprezintă ordinea de drept privită sub aspectul desfășurării normale şi ordonate a activității publice.

Securitatea publică, pornind de la conceptul de „siguranță personală”, este definită în general ca fiind, „o stare de protecție a persoanei şi a societății, față de orice tip de pericole, de orice acțiune ilicită, față de consecințele acestora, precum şi faţă de consecințele stărilor excepționale sau ale conflictelor sociale, a calamităților naturale, a epidemiilor, a epizootiilor, a catastrofelor, avariilor şi incendiilor, după caz”[4, p. 150].

Conform prevederilor legale securitatea publică este starea de încredere, pace și coeziune socială, lipsă de pericole și amenințări referitoare la viaţa, libertatea, bunăstarea și prosperitatea populației și comunității, asigurată prin acţiuni specifice de către autoritățile abilitate [3].

Din analiza definițiilor menționate supra, distingem diferite elemente/componente: stare, legalitate, instituții, prevederi și reglementări, ordinea publică fiind procesul, iar scopul/rezultatul care urmează a fi atins în cadrul acestuia, prin îmbinarea elementelor menționate, nu este altceva decât securitatea publică.

Ordinea publică implică trei procese/componente distincte, dar interdependente, şi anume:

- ***menținerea ordinii publice*** – ansamblul de măsuri și acțiuni organizate și desfășurate cotidian pentru protejarea și respectarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, a normelor de conduită civică, a regulilor de convieţuire socială, a celorlalte valori sociale, a patrimoniului public şi privat, precum și pentru funcționarea normală a autorităților statului;
- ***asigurarea ordinii publice*** – ansamblul de măsuri și acțiuni întreprinse în timpul evenimentelor publice pentru respectarea legalității, prevenirea şi curmarea dezordinilor în masă și/sau a manifestărilor de violență;
- ***restabilirea ordinii publice*** – ansamblul de măsuri și acțiuni întreprinse în timpul evenimentelor publice pentru readucerea situației la starea de normalitate, atunci când se produc dezordini în masă cu diferite intensități.

Noțiunile date diferă între ele, reieșind din gradul de intensitate şi impactul pe care îl pot avea anumite riscuri şi amenințări asupra ordinii publice proporțional cu acele măsuri şi acțiuni realizate de autoritățile responsabile ca răspuns la acestea. Totodată, modelul dat, de divizare a ordinii şi securității publice în trei componente distincte, este unul acceptat unanim la nivel mondial.

Ce ţine de menținerea şi asigurarea ordinii publice, aceasta„ilustrează totalitatea măsurilor, activităților și operațiunilor desfășurate de forțele de ordine publică, iar garantarea ordinii publice cuprinde totalitatea măsurilor care se întreprind pentru respectarea legalității, prevenirea și descurajarea unor acțiuni care generează tulburări sociale sau manifestări de violență, a activităților culturale și sportive, precum și altor manifestări în care participă un număr mare de oameni și se asigură de forțele principale și de sprijin, conform competențelor” [5, p.33].

În sensul dat, pentru menținerea, asigurarea şi restabilirea ordinii publicesunt implicate trei categorii de forţe, şi anume ***forţele de ordine***– subdiviziuni ale autorităților

administrative şi instituțiilor din subordinea MAI, investite cu atribuțiiîn acest sens, şi anume Poliţia şi Inspectoratul General de Carabinieri; ***forţe de sprijin*** – subdiviziuni ale autorităților administrative şi instituțiilor din subordinea MAI, care exercită în mod curent alte atribuțiidecât cele de menținere, asigurare şi restabilire a ordinii publice, dar pot fi utilizate pentru îndeplinirea acestui tip de misiuni, cum ar fi Poliţia de Frontieră, Biroul Migraţie şi Azil şi altele, precum şi ***forţe complementare*** – organe şi autorități ale administrației publice centrale şi locale, precum şi alte organizații, care, prin activități specifice, pot acorda asistențăforțelor de ordine şi forțelor de sprijin.

După cum vedem, ordinea şi securitatea publică se asigură, prin totalitatea măsurilor luate de forţele de ordine, pentru realizarea, menţinerea şi, în ultimă instanță, restabilirea ordinii publice. Forțele de ordine, la rândul său, reprezintă cadrul instituțional al sistemului de ordine şi securitate publică, respectiv, este unul determinant în procesul respectării şi protecției drepturilor omului, iar din analiza întreprinsă, evidențiem două autorități publice cu competențe dedicate în domeniul ordinii și securității publice, și anume Poliția și Inspectoratul General de Carabinieri.

Conform noului document de politici publice pe domeniul afacerilor interne pentru anii 2022-2030este statuat că „Securitatea publică este un domeniu de intersecție a competențelor Poliției și ale Carabinierilor. Poliția își exercită atribuțiile în virtutea mandatului de a menține ordinea publică și de a reduce astfel rata infracționalității, iar Carabinierii – au funcția de a menține, asigura și restabili ordinea publică, în contextul evenimentelor de ordin public, la care participă un număr mare de cetățeni” [6].

Poliția este instituția publică specializată a statului menită să apere drepturile şi libertățile cetățenilor, interesele societății în ansamblu, dar și cele ale statului. Din aceste considerente, activitatea poliției într-un stat de drept, bazat pe supremația legii, este extrem de importantă.

Lucrul dat a fost inserat perfect în Legea cu privire la activitatea Poliției şi statutul polițistului [7], care stabilește căPoliţia este „o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile şi libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare şi restabilire a ordinii şi securității publice, de prevenire, investigare şi de descoperire a infracțiunilor şi contravențiilor.”

Din analiza prevederilor legale care determină organizarea şi funcționarea Poliţiei, determinăm categoriile de atribuții, după cum urmează:

a) prevenirea infracțiunilor și contravențiilor;

b) investigarea infracțiunilor și contravențiilor, urmărirea penală;

c) menţinerea, asigurarea şi restabilirea ordinii şi securității publice;

d) protecția drepturilor şi a intereselor legitime ale persoanei şi comunității;

e) asigurarea înfăptuirii justiției;

f) asistența populației și a administrației publice locale.

După cum se observă protecţia drepturilor şi a intereselor legitime ale persoanei trece ca un fir roşu prin totalitatea competențelordeținute de Poliţie, fiind unul din principiile de bază în activitate, dar şi una din condițiile permanente

şi incontestabile de realizare a atribuțiilor stabilite.

La rândul său, Legeacu privire la Inspectoratul General de Carabinieri [8],indică expres că aceasta esteo autoritate specializată a statului, cu statut militar, aflată în subordinea MAI, care are misiunea de a apăra drepturile şi libertățile fundamentale ale persoanei prin executarea atribuțiilor de menținere, asigurare şi restabilire a ordinii publice, de prevenire şi descoperire a infracțiunilor şi contravențiilor, de protecție a obiectivelor de importanță deosebită, de prevenire şi combatere a terorismului, de asigurare a regimului stării de urgență, de asediu sau de război.

După cum deducem din ambele acte normative, atât de către o instituție, cât şi alta drepturile şi libertățile omului sunt realizate anume prin ansamblul/complexul de măsuri de menținere, asigurare şi restabilire a ordinii şi securității publice.

Drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului constituie nu doar o realitate, ci și o finalitate a întregii activități umane, democratice și progresiste [5, p.30].Totodată, drepturile omului reprezintă principalele condiții care permit fiecărei persoane să-și dezvolte și să aplice cât mai eficient calitățile sale fizice, intelectuale, morale, socioafective și spirituale. Drepturile decurg din aspirația tot mai pronunțată a omenirii la o viaţă în care să fie respectată și protejată demnitatea și valoarea fiecărui individ [9, p.28].

În lumea contemporană „drepturile omului sunt abordate la nivel național și internațional având în vedere apărarea instituțiilor statale și implicând problema condiției umane din punct de vedere juridic prin protecția persoanei și a bunurilor acesteia” [10, p.32],iar „misiunea poliției în toate statele fiind aceea de a respecta „normele de conduită în societate, ordinea și liniștea publică” [11, p.56].

Deoarece printre sarcinile principale ale poliţiei se numără prevenirea şi contracararea infracțiunilor şi altor manifestări antisociale, precum şi asigurarea ordinii şi securității publice, activitatea acestea interferează, cu o gamă largă de drepturi fundamentale ale omului.

De exemplu, dreptul la libertate și siguranță vizează protejarea libertății fizice a persoanei împotriva oricărei arestări sau detenții arbitrare ori abuzive. Constituția Republicii Moldova garantează cetățenilor posibilitatea de a se bucura de libertate și, totodată, asigură securitatea juridică, protecția, apărarea acestora în raporturile lor cu autoritățile statului. Dreptul la inviolabilitate a persoanei reprezintă și setul de garanții de a nu fi reținut, urmărit sau pedepsit ilegal [12, p.6].

Poliția este prima linie de apărare a drepturilor omului, iar polițiștii sunt gardienii legii, inclusiv ai reglementărilor ce vizează drepturile omului [13, p.14]. În acest sens, se consideră că, în îndeplinirea datoriei lor, oficialii forțelor de poliție trebuie să protejeze demnitatea umană, precum şi să mențină şi să respecte drepturile fundamentale, dar și drepturile civile și politice ale persoanei [14, p.5-8].

Totodată, Poliția este înzestrată cu puteri speciale (inclusiv, de a folosi potențial forţa), de a priva oamenii temporar de libertatea lor, de a le limita drepturile (de exemplu, pentru a opri, chestiona, reține și aresta, ridica bunurile, lua amprente, fotografia şi realiza percheziții corporale) şi în condiții extreme, de a utiliza chiar şi forţa cu consecințe letale. Polițiștii

trebuie, totuşi, să respecte mereu principiile statului de drept, în conformitate cu politicile şi standardele internaționale cât şi normele prevăzute în legislația națională [15, p.44].

În opinia autorului Tudor Tomozei, activitatea poliției într-o societate democratică influențează respectarea ,,drepturilor fundamentale ale omului, printre care dreptul la viață, dreptul la libertate și dreptul la libertatea persoanei"[16, p.7].

La rândul său, Sara Pastor este de părerea că, Poliția are puterea atât de a proteja, cât şi posibilitatea de a încălca drepturile omului. Scopul standardelor internaționale de activitate ale poliției sunt de a valorifica conexiunile pozitive dintre poliție și drepturile omului și de a minimiza potențialele conflicte negative între aceste două concepte [17, p.1], respectiv, pe de o parte, se asigură neadmiterea abuzului de putere, tratamentului discriminatoriu sau arbitrar, iar pe de altă parte,se realizeazăprotecția şi respectarea drepturilor omului.

Deoarece poliția reprezintă statul în modul cel mai vizibil, încrederea în poliție echivalează cu încrederea în stat. În lipsa acestei încrederi, cetățenii nu vor fi dispuși să semnaleze infracțiunile și nici să le ofere polițiștilor informațiile de care au nevoie pentru a-și desfășura activitatea în mod eficient.

Pe de altă parte, atunci când poliția este incapabilă să riposteze prompt și se jenează să acționeze dur în situații critice, statul este criticat pentru slăbiciunea sa. Aproape la fel de grav este atunci când poliția își pierde autoritatea, iar reprezentanții organelor de forță sunt sfidați în mod direct, inclusiv sunt ultragiați și agresați fizic, aceasta demonstrează o escaladare a tensiunilor în societate, încurajează încălcarea legii de către alți indivizi, subminează sistemul de securitate publică [18, p.542].

Cu peste nouă mii de angajați, Poliția este una dintre cele mai mari autorități administrative din Republica Moldova, iar impactul activității acesteia are un efect imediat şi direct asupra percepțiilor cetățenilor privind capacitatea statului de a face față sarcinilor de asigura un climat de securitate publică înalt. Nu trebuie să uităm şi faptul că, Poliţia este printre cele mai vizibile instituții ale statului, iar angajații acesteia sunt printre primii care intervin la chemările, sesizările şi plângerile cetățenilor.

Totodată, fiind unul din organele de drept responsabile de asigurarea securitățiicetățenilor şi apărarea drepturilor acestora, orice angajat de poliţie trebuie să cunoască la cel mai înalt nivel şi să se ghideze în activitatea de serviciu de responsabilitățile şi drepturile stipulate pentru îndeplinirea atribuțiilor de serviciu.

Astfel, față angajații Poliției sunt înaintate următoarele cerințe în procesul de activitate:

- interzicerea torturii, tratamentelor inumane şi degradante;
- respectarea drepturilor omului la aplicarea forţei fizice, mijloacelor speciale şi armei de foc;
- interzicerea discriminărilor;
- asigurarea drepturilor victimelor violenței în familie;
- asigurarea drepturilor victimelor traficului de ființe umane;
- respectarea dreptului la apărare în activitatea polițienească [19, p.35-36].

Dincolo de sarcina de bază de contracarare a criminalității, poliţia este privită şi ca un organ de ocrotire a populației, de suport în

cazuri de necesitate şi de prevenire a actelor criminale împotriva cetățenilor. Faptul, pe cât de sigur se simt cetățenii în propriile lor case, influențează enorm asupra imaginii poliției [20, p.94], cât şi a statului în general.

Nivelul de infracționalitate pentru populație este un indicator direct al eficienței şi profesionalismului poliției în îndeplinirea atribuțiilor sale. Pe de altă parte, conduita profesională a polițistului are şi ea un impact considerabil asupra imaginii pe care o reprezintă în general.

Relația dintre poliție și public este un element cheie într-o democrație. În acest tip de societate, poliția este responsabilă nu doar în fața statului, dar și vizavi de populație, iar eficacitatea sa depinde, în mare măsură, de susținerea celei din urmă. În acest sens, funcția socială și calitatea de serviciu public al poliției sunt importante, de asemenea pentru funcția sa represivă [21, p.13].

În virtutea abilităților oferite de stat poliţia este instituţia care are o postură dublă, pe de o parte asigurarea/garantarea libertățilorcetățeanului, iar pe de altă parte limitarea sau constrângerea acestora în caz de abateri sau acţiuni ilegale. Acest fapt impune ca activitatea poliţiei să fie desfăşurată la un nivel înalt de competență şi de profesionalism care ar permite asigurarea sarcinilor menționate mai sus eficient şi calitativ [22, p. 387-388].

În ordinea dată de idei, o abordare a poliției bazată pe drepturile omului ar facilita stabilirea unui echilibru just al drepturilor care să permită statului să folosească anumite puteri şi pârghii coercitive. Astfel, în cazul polițiștilor se consideră că, drepturile omului:

- îi ajută să stabilească ce este permis și ce este interzis;
- contribuie la modelarea structurilor organizaționale interne ale poliției;
- precizează îndatoririle polițiștilor, în calitate de reprezentanți ai statului, de a respecta și de a proteja cetățenii;
- garantează respectarea valorilor umane ale polițiștilor, când ei înșeși sunt titulari ai acestor drepturi.

Conform reglementărilor departamentale ale Ministerului Afacerilor Interne menținerea ordinii publice se realizează prin patrulare pe itinerare stabilite, contacte cu populația, verificarea locurilor cu risc de încălcare a legii, precum şi prin alte procedee specifice în raport cu situația operativă [23].

Cu toate acestea, enumerarea dată poate fi extinsă prin tot spectrul de activități realizate de Poliție, altele decât asigurarea ordinii publice în cadrul diferitor evenimente publice, cât şi de restabilire a acesteia.

Suntem de acord cu cercetătorul Iurie Bulai care consideră că în cadrul asigurării ordinii şi securității publice, poliţia trebuia să întreprindă următoarele măsuri/acțiuni: de protecție a vieţii, sănătății, onoarei, demnității şi bunurilor; de asigurare a ordinii în locuri publice în vederea garantării securității personale şi publice; să asigure şi să desfăşoare o comunicare cu autoritățile publice cu privire la evenimentele/manifestațiile preconizate cu caracter public şi care au un potențial pericol pentru securitatea publică şi personală [22, p.390-391].

În ultimii ani, la nivelul Poliţiei au fost elaborate şi aprobate peste 100 de proceduri standard de operare pe domeniile: tehnico-criminalistic, reacționare operativă (intervenția față de unele categorii de persoane/situații), management operațional, resurse umane,

investigații infracțiuni, asistență şi reprezentare juridică, auditul intern, etc.

Procedurile standard de operare reprezintă o noutate pentru Poliția națională, iar standardizarea proceselor de lucru determină uniformizarea, la nivel de țară, a intervențiilor Poliției pentru diferite situații, precum și garanții suplimentare pentru toți subiecții. Totodată, acestea descriu etapizat acțiunilepolițiștilor în dependență de circumstanțe, condiții, comportamentul persoanelor, dezvoltate în vederea transpunerii reglementărilor naționale şi menite să asigure legalitate acțiunilor polițienești, cât şi respectarea drepturilor omului. O mare parte dintre acestea se referă anume la realizarea mențineriiordinii publice.

De exemplu, conform procedurii standard de operare „Documentarea cazurilor de încălcare de către cetățeni a ordinii publice" este stabilit că „La sesizarea cazurilor de încălcare de către cetățeni a ordinii publice, angajatul Poliției are atribuția de a desfășura activități de identificare şi contracarare a acțiunilor ce atentează la viaţa, libertatea, sănătatea şi integritatea persoanelor, a proprietății private sau publice, precum şi a altor interese legitime ale comunității. Totodată, angajatul Poliției este în drept să solicite persoanelor, inclusiv persoanelor cu funcţie de răspundere şi persoanelor publice, respectarea ordinii publice şi încetarea acțiunilor ilegale, iar, în caz de necesitate, pentru asigurarea respectării cerințelor legale să intervină prin aplicarea forţei fizice, mijloacelor speciale sau a armei de foc din dotare, în condițiile stabilite de lege [24].

O altă procedură, privind conducerea persoanei la sediul poliției, determină că această este o măsură polițienească, cu caracter coercitiv,ce constă în însoțirea persoanelor de la locul interceptării până la sediul poliției, în vederea luării măsurilor legale față de persoanele:

1) care, prin acțiunile lor, periclitează viața persoanelor, ordinea publică sau alte valori sociale;

2) care au săvârşit sau sunt suspecte de săvârșirea unor fapte ilegale;

3) a căror identitate nu a putut fi stabilită în condițiile legii.

Conducerea persoanei la sediul poliției se va efectua cu respectarea drepturilor constituționale ale persoanelor, astfel prin măsurile întreprinse, organul de ordine să nu lezeze în nici un fel demnitatea persoanei sau vreun drept fundamental al acesteia care nu este în legătură cu fapta comisă și să nu se recurgă nejustificat la forță [25].

Din analiza prevederilor cuprinse în Legea cu privire la Poliţie, şi anume aart. 25ce se referă la împuternicirile polițistului, printre multitudinea acestora determină şi cea care ţine de solicitarea către persoane de a se legitima la intrarea într-un perimetru restricționat, respectiv, îngrădind dreptul la libera circulație a acestora prin prisma regulilor şi condițiilor stabilite de acces şi aflare într-un perimetru sau locație cu acces restricționat.

Astfel, conform atribuțiilor sale, polițistul poate să efectueze controlul corporal preventiv asupra persoanei participante la întruniri publice, iar prin reglementările interne au fost stabilite condițiile şi limitele acestui control, cum ar fi: controlul corporal preventivasupra persoanei este o măsură de intervenție ce constă în verificarea prin palpare şi observare vizuală a corpului, a îmbrăcămintei şi a încălțămintei,

în scopul descoperirii obiectelor, substanțelor sau produselor a căror deţinere şi circulaţie sunt interzise. Controlul corporal preventivse efectuează în cazurile prevăzute de lege, asupra persoanei participante la întruniri publice sau în alte locuri în care este interzis accesul cu arme, produse ori substanţe periculoase, asupra persoanei care se află în stare de inconștiență, precum şi al bagajului acesteia [26].

Ce ține de respectare drepturilor şi libertăților omului în contextul asigurării ordinii publice în cadrul întrunirilor publice,Curtea Europeană a precizat că dreptul la întrunire pașnică prevăzut de art. 11 al Convenției Europene a Drepturilor Omului reprezintă un drept fundamental într-o societate democratică, un element esențial al vieții publice. Acest drept îi vizează nu numai pe participanții la o manifestație publică, dar și pe organizatorii acesteia, care pot fi asociați, grupuri organizate sau partide politice [9, 122].

Astăzi este unanim recunoscut că, dreptul la întrunire pașnică cu scopul de a protesta, demonstra, celebra, comemora și, în general, de a comunica în mod colectiv autorităților și altor cetățeni părerile, stă la baza sistemelor democratice funcționale. Acest drept este strâns legat de alte pietre de temelie ale democrației și pluralismului, precum libertatea de exprimare și libertatea de asociere. Se consideră că, facilitarea dreptului la libertatea de întrunire pașnică poate fi o provocare pentru autorități. Este o provocare îndeosebi pentru poliție, care are responsabilitatea primară de a crea condițiile pentru desfășurarea unei întruniri, asigurând în același timp menținerea ordinii publice și neobstrucționarea în mod disproporționat a drepturilor și libertăților altor persoane [27, p.7].

O abordare bazată pe drepturile omului trebuie să stea la baza tuturor activităților de asigurare a ordinii publice, inclusiv asigurarea ordinii publice la întruniri și manifestații. Totodată, asta nu înseamnă că întrunirile pașnice nu pot fi limitate din motive ce țin de ordinea şi securitatea publică sau protecția drepturilor și libertăților celorlalți. Totuși, orice astfel de restricționări trebuie să fie necesare și proporționale.

Ce ține deinterzicerea unei întruniri, aceasta poate fi realizată numai în circumstanțe excepționale care pot include situații în care există un pericol semnificativ și real al apariției unor acte infracționale sau a dezordinii publice, o amenințare iminentă la securitatea națională, sau în situațiile în care scopul întrunirii este de a instiga la ură sau violență, de ai intimida sau amenința pe alții sau de a nega în mod intenționat dreptul altora la exercitarea drepturilor lor legitime.

Legislația din Republica Moldova stabilește expres că sunt interzise întrunirile prin care se urmărește:

a) îndemnarea la război de agresiune, la ură națională, rasială, etnică sau religioasă;

b) incitarea la discriminare sau violență publică;

c) subminarea securității naționale sau a integrității teritoriale a țării, săvârșirea infracțiunilor, încălcarea ordinii publice sau organizarea tulburărilor în masă, încălcarea moralității publice, a drepturilor şi a libertăților altor persoane ori punerea în pericol a vieții sau a sănătății acestora [28].

Mai nou, Inspectoratul General de Carabinieri a preluat, începând cu 1 ianuarie 2022, activitatea de restabilire a ordinii

publice, care până la această dată era realizată, în mare parte, de către Poliție.

Astfel, la ziua de astăzi, menținerea ordinii publice este misiunea principală a Poliţiei realizată prin activități specifice executate de subdiviziunile responsabile, iar restabilirea ordinii publice este misiunea principală a Inspectoratului General de Carabinieri. Ce ţine de asigurarea ordinii publice este misiunea secundară, atât pentru Poliţie, cât şi pentru Carabinieri şi poate fi realizată independent sau prin sprijin reciproc.

Totodată, reglementările interne ale MAI expres prevăd că prevenirea tulburărilor în masă ale ordinii publice, garantarea securitățiiparticipanților, bunurilor şi valorilor patrimoniale publice şi private, infrastructurii, precum şi reacţia de răspuns la faptele antisociale săvârșite pe parcursul desfășurării evenimentelor publice se realizează prin acţiuni de asigurare a ordinii publice. [23]

Temeiul legal al acţiunilor de asigurare a ordinii publice îl reprezintă Legea 26/2008 privind întrunirile publice [28], însă, la moment persistă anumite probleme în procesul de aplicare al legii date, cum ar fi: cadrul legal, nu stabilește clar obligativitatea autorității publice locale de a include Carabinierii în comisia de avizare a întrunirilor publice, la fel informarea Carabinierilor de către organizatorii evenimentelor publice nu este reglementată, personalul este parţial pregătit pentru misiuni de asigurare şi este capabil să asigure managementul întrunirilor publice cu grad scăzut şi mediu de risc. Pentru întrunirile publice cu grad ridicat de risc este nevoie de suport conceptual, tactici, tehnici şi procedee, personal pregătit, dotare şi echipare adecvate.

Nu în ultimul rând, calitatea datelor şi informațiilor, mecanismul de obținere a acestora şi capacitatea de analiză sunt în stare incipientă, fapt ce nu permite realizarea activităților de planificare, organizare, şi coordonare a forțelor în cadrul asigurării ordinii publice la nivelul scontat.

În această ordine de idei, Plenul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova recomandă instanţele judecătoreşti ca la soluţionarea litigiilor din domeniul vizat să aplice prevederile Legii privind întrunirile în coroborare cu principiul proporţionalităţii, conform căruia, „la aplicarea oricărei restricții libertăţii întrunirilor, autorităţile publice trebuie să respecte echilibrul dintre necesitatea unei astfel de restricţii într-o societate democratică şi exercitarea dreptului la întrunire. Instanțele judecătorești, având competenţa de a limita exerciţiul dreptului la întrunire, în special, vor examina aspectul dacă limitarea dreptului individului la întrunire este strict necesară într-o societate democratică” şi cel al nediscriminării, conform căruia „dreptul la întrunire este garantat tuturor persoanelor, indiferent de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere, de origine socială sau de oricare alt criteriu.” [29]

Concluzii

Statul, prin intermediul autorităților publice responsabile, în special Poliţia şi Inspectoratul General de Carabinieri, urmează să asigure tuturor persoanelor drepturile şi libertățile conform prevederilor naționale şi internaționale.

În acest sens, atât de către o instituție, cât

şi alta drepturile şi libertăţile omului sunt garantate anume prin ansamblul/complexul de măsuri de menținere, asigurare şi restabilire a ordinii şi securității publice.

Astfel, este importantă stabilirea pe intern a procedurilor dedicate şi clare privind gestionarea evenimentelor publice, cât şi managementul crizelor ce pot apărea în cadrul desfășurării evenimentelor publice. Totodată, cunoașterea acestora de către toţi angajații, în special de către conducători este una primordială, iar instruirea este un proces important şi obligatoriu, în acest sens.

Ce ţine de menținerea ordinii publice, la nivelul Poliţiei, în ultimii ani, au fost dezvoltate tactici şi proceduri dedicate în care au fost înserate garanțiile necesare în vederea respectării şi protecției drepturilor omului, astăzi fiind necesară realizarea acestora fără abateri şi devieri.

După cum am văzut, cu referinţă la aspectul instituţional, prin prisma competenţelor deţinute, Poliţia, este prima instituție a statului chemată să respecte şi protejeze drepturilor şi libertăţile omului, dar în anumite condiţii determinate categoric şi descrise explicit de legislaţie, în mod proporțional şi nepărtinitor, angajaţii acestora pot să restricționeze anumite drepturi atunci când este atentată ordinea şi securitatea publică, adică acea stare de legalitate, normalitate şi echilibru stabilită în societate, de natură se perturbe şi afecteze incomensurabile cele mai importante valori şi libertăți opozabile tuturor persoanelor.

La rândul său, evaluarea şi îmbunătățirea cadrului legal este o necesitate permanentă şi un deziderat ce urmează să realizeze şi garanteze drepturile şi libertăților omului prin prisma activităților de menținere şi asigurare a ordinii publice, iar propunerile de îmbunătățire trebuie să reiasă din recomandările organizațiilor ce monitorizează respectarea drepturilor omului, cât şi rezultatele evaluărilor ce sunt realizate pe interior.

Nu în ultimul rând, asigurarea unei comunicări permanente, dar şi manifestarea deschiderii necesare către societate şi toţi actorii interesați în vederea punerii în discuție şi soluționării în comun a provocărilor şi problemelor constatate în cadrul realizării competențelor de menținere şi asigurare a ordinii publice este una vitală pentru autoritățile responsabile.

Referințe bibliografice

1. POSTOVAN, O. *Statutul, locul şi rolul Poliției comunitare în cadrul politicilor de ordine publică orientate către comunitate*. În: culegerea materialelor Conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională „Protecţia drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securității publice”, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Chişinău, 2022, pp. 402-414.

2. CUHUȚESCU, I. *Managementul ordinii publice în situaţii de normalitate şi de criză din perspectiva de ţară membră a UE şi NATO*. Bucureşti, Ed. Ministerului Administrației si Internelor, 2010. 153 p.

3. *Hotărârea Guvernului nr. 354 din 31.05.2017 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia.* Publicată în Monitorul Oficial nr. 171-180 din 02.06.2017, art. 430.

4. ROBEA, M., POSTU, I. *Coraportul dintre noțiunile de ordine juridică, ordine de drept şi ordine publică*. https://www.tehnopress.ro/webfiles/books_documents/pdf_extras/46_

interior%20manag%20excelentei.pdf (accesat la 02.10.2021).

5. MALAI, L., NASTAS, A. *Asigurarea ordinii publice şi a securităţii civile în cadrul întrunirilor.* În: Studii naționale de securitate. 2020, nr. 1(3), pp. 29-36. ISSN 2587-3822.

6. *Strategia de dezvoltare a domeniului afacerilor interne pentru anii 2022-2030*. https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-12-nu-484-mai-2022.pdf (accesat la 20.10.2022).

7. *Legea nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea poliției şi statutul polițistului.* Publicată în Monitorul Oficial nr. 42-47 din 01.03.2013, art. 145.

8. *Legea nr. 219 din 08.11.2018 cu privire la Inspectoratul General de Carabinieri.* Publicată în Monitorul Oficial nr. 462-466 din 12.12.2018, art. 770.

9. MUNTEANU, A., RUSU, S., VACARCIUC, O. *Manualul funcționarului public în domeniul drepturilor omului*; Oficiul Avocatului Poporului. Ed. a 2-a rev. și ad. Chișinău: Arc, 2015. 328 p.

10. GUCEAC, I., VOICU, P. *Experiența statelor europene în asigurarea ordinii publice şi respectare drepturilor omului.* În: Revista „Administrarea Publică". Chișinău. 2018, nr. 3, p. 31-37. ISSN 1813-8489.

11. UJA, R. *Probleme privind poliția. Abordate pe plan european. Drepturile omului și poliția.* Materialele Conferinței Științifice din 21.12.2000, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare", Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Chișinău, 2001, p. 56.

12. VIERU, V., BOTNARENCO, M. *Ghid succint „Drepturile omului în activitatea Poliției"*. Fundația Soros Moldova. Chișinău, 2020. 53 p.

13. *Human Rights and Law Enforcement a Trainer's Guide on Human Rights for the Police.* Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights Professional Training, series. 5/Add.2, United Nations, New York and Geneva, 2002.

14. *Handbook on Police Accountability, Oversight and Integrity* (Manual privind responsabilitatea, supravegherea și integritatea poliției), Viena, Naţiunile Unite (ONUDC), 2011.

15. *Manual de Instruire privind Integritatea Poliţiei*. Publicat de DCAF (Centrul din Geneva pentru Controlul Democratic al Forțelor Armate), Geneva, 2015.

16. TOMOZEI, T. *Probleme privind poliția. Abordate pe plan european.* Drepturile omului și poliția. Materialele Conferinței Științifice din 21.12.2000, Academia de Poliție „Ștefan cel Mare", Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Chișinău, 2001.

17. PASTOR, S. *Time for change in police culture.* Putting human rights at the centre of policing, Queens University, Belfast, 2014/2015. 97 p.

18. FURTUNĂ, D. *Homo Aggressivus – De ce nu se opresc războaiele și violența*. Chișinău, 2015. 660 p. ISBN: 978-9975-3079-4-9.

19. BELECCIU, Ş., ANTOCI, A. *Protecția juridică a drepturilor omului în activitatea Poliției*. Suport de curs. Editura Cartea militară. Chișinău, 2019. 180 p.

20. MANOLI, M., CHEIANU-ANDREI, D. *Metodologia studierii imaginii organelor de poliţie*. Studia Universitas, Revistă ştiinţifică a Universității de Stat din Moldova, 2011, nr.3(43). Seria „Ştiinţe sociale". pp. 89-98.

21. CREANGĂ, C., STAMATIN, Ş. *Ghidul deontologiei poliţieneşti*. Chișinău: Centrul Editorial al Academiei „Ștefan cel Mare" a MAI, 2004.

22. BULAI, I. *Asigurarea drepturilor şi libertăţilor persoanei între mit şi realitate în procesul asigurării ordinii publice*. În: Culegerea materialelor Conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională „Protecţia drepturilor şi libertăților fundamentale ale omului în procesul asigurării ordinii şi securității publice". Chișinău, Academia „Ștefan cel Mare" a MAI, 2022, pp. 387-395.

23. Ordinul Ministerului Afacerilor Interne Nr. 515 din 08.12.2021 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind organizarea şi executarea activităților de menținere, asigurare şi restabilire a ordinii publice”.

24. Ordinul IGP nr.101 din 28.02.2017 Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale „Documentarea cazurilor de încălcare de către cetățeni a ordinii publice”.

25. Ordinul IGP nr.106 din 28.02.2017 Cu privire la aprobarea Procedurii operaționale „Conducerea persoanei la sediul poliției”.

26. Ordinul Inspectoratului General al Poliţiei nr. 108 din 28.02.2017 „Cu privire la aprobarea Procedurilor operaționale „Controlul corporal”, „Controlul bagajelor”.

27. Ghidul drepturilor omului pentru asigurarea ordinii publice la întruniri, https://www.osce.org/files/f/documents/6/0/439178.pdf (accesat la 02.10.2021).

28. Legea nr. 26 din 22.02.2008 privind întrunirile. Publicată în Monitorul Oficial nr. 80 din 22.04.2008, art. 261.

29. Hotărârea Plenului Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova „Cu privire la practica aplicării de către instanţele judecătoreşti a unor prevederi ale legislaţiei privind libertatea de întrunire şi libertatea de asociere prin prisma articolului 11 al Convenţiei Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului şi a Libertăţilor Fundamentale nr.1 din 26.12.2011, În: Buletinul Curţii Supreme de Justiţie a Republicii Moldova, 2012, nr.2.